

First World Congress of Environmental History (WCEH)

Kodaň (Dánsko), Malmö (Švédsko), 4. – 8. srpna 2009

*Leoš Jeleček, **Pavel Chromý, ***Robin Rašín

*jelecek@natur.cuni.cz, **chromy@natur.cuni.cz, ***rasin@natur.cuni.cz

UK v Praze, PřF, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Albertov 6, 128 43, Praha 2

V Klaudyánovi dosud publikovaných zprávách o konferencích European Society for Environmental History (dále ESEH) a American Society for Environmental History (dále ASEH) jsme poukazovali na rychlý postup institucionalizace environmentálních dějin, tj. i kooperace komunity jejich badatelů jak na evropské, tak v poslední době již na světové úrovni. ESEH byla založena v roce 1999, první její mezinárodní konference se konala v roce 2001 na universitě ve skotském městě St Andrews, druhá, z hlediska organizačního i programového významná, se konala v září 2003 v Praze. V obsáhlé informaci o ní je věnováno dosti pozornost historii vzniku ESEH, částečně i americké ASEH (viz Klaudyán, 4, 2007, č. 1).

Na konferenci ESEH v roce 2007 v Amsterdamu (Klaudyán, 4, 2007, č. 2) byl schválen návrh vytvořit International Consortium of Environmental History Organisations (ICEHO) s tím, že jeho jádro budou tvořit ASEH, ESEH a FHS a že k přistoupení budou vyzvány další relevantně orientované vědecké společnosti. Zformování a ustanovení konsorcia se ujali zejména kolegové z USA, na prvním místě prezident americké Forest History Society (dále FHS, starší specializované a movitější „sestry“ ASEH) Steven Andersen. Konsorcium je tvořeno výhradně kolektivními členy, za něž konkrétně jednají zpravidla předsedové členských organizací. Těchto členů je zatím 28. Česko je v něm zastoupeno sekci České geografické společnosti pro historickou geografii a environmentální dějiny. Více info viz <http://www.foresthistory.org/Events/ICEHO.html>.

V polovině první dekády nového století také dozrál čas k uspořádání prvního světového kongresu environmentálních historiků. Tohoto úkolu se ujal Paul Holm, v období 2005–2007 prezident ESEH, a jeho mateřská Roskilde University s tím, že kongres se bude konat v Kodani. Příprava tak velké akce se v první fázi potýkala s určitými problémy organizačního a kompetenčního rázu (ASEH–ESEH–ICEHO–Roskilde University, té zabezpečením zasedání posledního dne kongresu pomohla švédská Malmö University). Vzhledem k přechodu P. Holma na jiné pracoviště v USA se stal duší (hybnou silou) místního organizačního výboru Bo Poulen. Předsedkyní programového výboru byla jmenována Verena Winiwarterová, první prezidentka ESEH, s níž naše sekce dlouhodobě spolupracuje. Později byl také ustaven zastřešující mezinárodní organizační výbor kongresu, jehož předsedou byl Steven Anderson a v němž jsme byli zastoupeni L. Jelečkem.

Kongres se konal ve dnech 4. – 8. srpna v Kodani v hotelu Radisson SAS Falconer v západní části města. Část sekcí jednala i v nedaleké moderní budově The Copenhagen Business School. V tomto směru byl bohužel kopírován americký model konferencí ASEHu – ty se však konají v březnu či začátkem dubna, kdy tamní hotely stejné třídy poskytují výrazné kongresové/sezónní slevy na ubytování i stravu. Většina účastníků proto bydlela v několika více či méně vzdálených hotelech

cenově přijatelné kategorie, resp. v hostelech (vědecký dorost, studenti PGS). Neobvyklé a hlavně sociálně nepříjemné, resp. netaktní byla nejen vysoká cena za obědy v samoobslužné jídelně ve foyer hotelu ale i to, že do ní byla započítána i káva a zákusky podávané jinak na vědeckých akcích o přestávkách zdarma, přesněji řečeno jsou započítány do konferenčních poplatků. Kdo si nepředplatil obědy, musel si kávu koupit za hotelovou cenu. To byla jedna z mála vad „na kráse“, a to spolu s neobvykle vysokými cenami zejména služeb a dopravy v Kodani. Obecně tamní dražota (náklady na kongres) byla kritizována např. radou ESEH i účastníky ze zemí jako jsou USA.

Vraťme se však k programu konference. (zájemci ho mohou nalézt na adrese <https://wceh2009.ruc.dk/program>, kde jsou umístěna i abstrakta referátů). Na kongres samotný se sjelo asi 550 účastníků ze 45 zemí všech světadílů a zaznělo na něm přes 400 prezentací. Ty byly rozděleny do deseti půldenních paralelních sekcí, z nich pak každá do 10 až 14 devadesátiminutových panelů většinou tvořených třemi prezentacemi. Na každou prezentaci bylo vymezeno dvacet minut, takže na diskusi k nim byla vymezena celá půlhodina, což je nutné ocenit. Panelů tudíž bylo celkem 126, z nich pětina byla spolu se závěrečným slavnostním zasedáním uskutečněna v moderním pavilonu Malmö University, lokalizované na břehu Oresundu. Už tato čísla vypovídají o celosvětově vysokém zájmu o problematiku environmentálních dějin, zároveň však znamenají, že prezentace se musely konat ve více panelech paralelně v několika blocích. Často bylo nutné volit účast mezi dvěma i více pro účastníka kongresu poutavými panely nebo i samotnými příspěvky. K tomu náležely dvě posterové sekce s celkem 30 postery (1 byl z Česka).

Účastníci kongresu byly ve foyer hotelu pozváni na slavnostní zahájení kongresu dvěma trubači na staré nástroje, kteří pak svým vystoupením zahájili i vlastní zasedání. Po obvyklých formálních úvodních projevech představil S. Anderson přítomným zástupce členských organizací ICEHO (viz foto č. 1). Velkou část plenárního zasedání vyplnila přednáška profesora Paula Crutzena z Max-Planck-Institutu v německém Mainzu na téma „The Anthropocene: humans as a force in global environmental cycles“ (foto č. 2). Ten je laureátem Nobelovy ceny spolu s M. Molinou a F. S. Sherwoodem, kterou obdrželi v roce 1995 za popsání a objasnění chemického mechanismu rozpadu stratosférického ozonu. Po skončení velmi zajímavého a zejména metodicky podnětného vystoupení P. Crutzena začal vyčerpávající maratón prezentací referátů, diskuzí, workshopů a kulatých stolů a placených „pracovních snídaní“ s diskuzemi k vybraným tématům.

Toto poměrně impozantní číslo kladlo značné nároky na organizátory, kteří bohužel v několika případech takřka na poslední chvíli museli řadu prezentací přeradit do jiných panelů, či byly změněny jejich časy. Jednalo se však skutečně o výjimky a celkově kongres probíhal bez citelných komplikací, které by nějak narušily jeho průběh. Široká paleta témat má své velké pozitivum v tom, že umožňuje nahlédnout pod pokličku výzkumu i jiných vědních disciplín a rozšiřuje tak obzor všem zúčastněným.

Česká účast byla jednou z největších, vedle Albertova (tři referáty: P. Chromý, R. Rašín a J. Dufek, J. Kabrda a P. Kušková a konečně P. Jehlička, působící na Open University v UK), MU Brno (prof. R. Brázdil, předseda panelu a referát, další referát s doc. P. Dobrovolným a kol.), dále svůj referát přednesl J. Woitsch (FF UK, vedoucí redaktor časopisu Český lid) a posterem se prezentovala J. Krčmářová z FHS UK. Ta měla spolu s J. Dufkem možnost zúčastnit se předkongresového workshopu mladých badatelů v oboru (foto č. 3) – o něm srov. zprávu J. Dufka na jiném místě tohoto čísla.

Široký věcný i časový záběr environmentálních dějin ohraničovalo i tématické členění panelů kongresu. Nejvíce jich bylo k problematice tzv. „water history“, tj. asi 13 %. Což patrně dokládá i pozornost, které nejen fyzická geografie, ale i obory geologické, ochrany přírody apod. věnují vodě jako nezbytné, avšak velmi zranitelné, podmínce života na Zemi. S podílem asi 8 % následovaly dějiny environmentalismu (jako myšlení, filozofie, občanského hnutí), environmentální dějiny lesů, politiky, zdrojů a měst, metodologie environmentálních dějin a v neposlední řadě tradičně historická klimatologie. Pokud jde o tématické priority environmentálních dějin, v Evropě při diskusi na zasedání rady ESEH došlo ke shodě, že to jsou zejména environmentální dějiny lesní, urbánní, zemědělské, kulturní krajiny a socioekonomického metabolismu v krajině. Domníváme se, že až na první dva směry jsou zbývající středem zájmu i v Česku. K nim nutno přičíst zejména historickou klimatologii, historický land use a výzkum starých map a jejich využití jako pramenů environmentálně historických a historickogeografických informací.

Více o vědeckém programu kongresu se čtenář dozví na jeho webu <https://wceh2009.ruc.dk/program>, tam najde i abstrakty příspěvků. K tomu nutno připočítat četné kulaté stoly, již tradiční Program kongresu doplňovala organizační, pracovní jednání vedení různých orgánů a organizací, jako např. předkongresové zasedání ICEHO, pracovní jednání mezinárodní redakční rady hlavního evropského oborového časopisu *Environment & History*, vydávaného nakladatelstvím White Horse Press, UK apod.

V rámci kongresu se zároveň uskutečnila pořadím již 5. mezinárodní konference ESEH (její vědecký program byl společný s kongresem). Konala se v roce 10. výročí vzniku ESEH. V červenci 2009 měla 355 platících členů (20 Eur ročně, studenti 10 Eur). Je pozoruhodné, že Česko bylo počtem členů na 4. místě! (25), Za Německem (52), Itálií (51) a UK (34), avšak před Francií (24) či Ruskem (11). Většina členů z Česka však nepůsobí v historických vědách, Slovensko je bohužel zastoupeno jen jednou členkou. Tato konference byla významná hlavně výsledky zasedání jejího Řádného generálního shromáždění dne 6. srpna 2009 (foto č. 4 – vedení rady ESEH). Před ním každý den probíhala jednání staré rady ESEH (zejména poslední úpravy stanov, příprava valného shromáždění, následného zasedání koncilia regionálních reprezentantů (RR) atd. GS především schválilo podstatně změněné stanovy (ústavu) ESEH, které vypracovala odstupující rada ESEH (viz <http://eseh.org/about/constitution/>). Vedle toho vyslechlo zprávu prezidentky ESEH a odstupující rady o činnosti v období od minulé konference v Amsterdamu, ta je dostupná na <http://eseh.org/about/reports/>. Kandidáti do rady ESEH a na funkce regionálních reprezentantů (noví či znovu kandidující) představili krátce výsledky dosažené v regionu jejich působnosti v uplynulém období a záměry do budoucna. Jejich stručné informace součástí výše uvedené dvouleté zprávy. Poté byla zvolena, poprvé tajným hlasováním, nová rada ESEH a regionální reprezentanti. Regionálním reprezentantem pro Česko a Slovensko byl opět zvolen L. Jeleček.

Nyní se rada ESEH jako výkonný orgán skládá z hlavních funkcionářů zvolených generálním shromážděním. Ex-officio se členem rady stal Timo Myllyntaus, předseda místního organizačního výboru 6. konference ESEH, která se bude konat v roce 2011 ve Finském Turku (viz zvláštní zprávu na jiném místě tohoto čísla). Nově je jejími stálými členy pět regionálních reprezentantů, které ze svých řad zvolil nový orgán, jímž je koncilium regionálních reprezentantů. L. Jeleček do rady ESEH nekandidoval.

Pozici prezidentky obhájily prof. Geneviève Massard-Guilbaud (Francie), post viceprezidentky Petra van Dam (Nizozemsko). Funkci pokladníka bude nadále zastávat Ulrich Koppitz (Německo), je jim vlastně „ex-officio“, protože ESEH je jako právnická osoba registrována u soudu v Německu. Dosavadní viceprezident Mauro Agnoletti (Itálie) byl vystřídán Christofem Mauchem (Německo, je zároveň předsedou prozatímního výboru ICEHO). Ve funkci sekretáře ESEH odstoupivšího Martina Knolla nahradila Phia Steyn ze skotského Stirlingu. Bližší informace o této agendě jakož o členech vedení ESEH a koncilia RR viz: <http://eseh.org/about/board>, resp. http://eseh.org/about/ogm/MinutesOGM20090806_final.pdf. Bylo také rozhodnuto, že se mezinárodní kongresy environmentálních dějin budou konat v intervalu pěti let. O místě druhého kongresu rozhodne později ICEHO na základě návrhu k tomu ustanovené zvláštní komise. První zasedání ICEHO se bude konat u příležitosti konference ASEH (konají se každoročně) v březnu 2010 v americkém Portlandu.

Závěrečné jednání kongresu ve švédském Malmö, kde bylo slavnostní zakončení naplněno vystoupení pěveckého okteta, umožnilo i krátkou „exkurzi“ do jeho centra a nabídlo zážitek plavby trajektem z Kodaně a zpáteční cestu rychlovlakem přes dvoupatrový most spojující Švédsko s Dánskem.

Nutno vyzdvihnout i společenskou část programu kongresu, která umožňuje nejen kuloárové diskuse o odborných otázkách, ale i navazování nových kolegiálních či pracovních vztahů. Obojí je nezbytnou potřebou a významným vkladem do rozvoje vědy. Snad více, než samotné prezentace. Opravdovým kladem většiny environmentálních historiků je jejich přátelskost, otevřenost a ochota diskutovat, což patrně vyplývá z prozatímní mladosti jejich komunity a transdisciplinárního charakteru oboru. Snad i proto se jejich konference a kongresy těší poměrně širokému zájmu s rostoucím zastoupením účastníků.

Foto 1: Představitelé členských organizací ICEHO (Mezinárodní konsorcium organizací pro environmentální dějiny) při zahajovacím zasedání kongresu

Autor: Sophie Bech (<http://wceh2009.org/index.php/press-photos>).

Foto 2: Nositel Nobelovy ceny prof. Paul Crutzen při přednášce na zahajovacím zasedání kongresu, vlevo prof. Verena Winiwarter, 1. prezidentka ESEH

Autor: Leoš Jeleček.

Foto 3: Účastníci předkongresového workshopu mladých badatelů v Roskilde

Autor: Josef Dufek.

Foto 4: Odstupující výkonný výbor Rady ESEH při řízení řádného generálního shromáždění, hovoří prezidentka ESEH prof. Geneviève Massard-Guilbaud (Francie)

Autor: Leoš Jeleček.